

İNNOVASIYA SAHİBKARLIĞININ İNKİŞAFINA MANE OLAN AMİLLƏR VƏ ONLARIN XARAKTERİSTİKASI

*Əliyeva Təranə Əsman qızı
Mingəçevir Dövlət Universiteti*

İnnovasiya sahibkarlığı müasir iqtisadiyyatın mühüm və ayrılmaz bir hissəsidir. Sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı üçün yenilikçi yanaşmalar, yeni məhsullar, xidmətlər və biznes modelləri önəmlidir. İnnovasiyaların təşviqi yalnız biznesin deyil, bütün cəmiyyətin inkişafına böyük təsir göstərir. Lakin innovasiya sahibkarlığının inkişafını məhdudlaşdıran bir sıra amillər mövcuddur. Bu amillər sahibkarların yenilikçi təşəbbüslərinin həyata keçirmələrinə mane olur və onların bazarda rəqabət qabiliyyətini aşağı sala bilər.

İnnovasiya sahibkarlığının inkişafına mane olan əsas amil kimi maliyyə resurslarının çatışmazlığını qeyd etmək olar. İnnovasiya prosesləri adətən yüksək sərmayə və resurs tələb edir. Sahibkarlar yeni məhsulların və xidmətlərin inkişafı, araşdırma və inkişaf fəaliyyətləri, müasir texnologiyaların tətbiqi və digər innovativ təşəbbüslər üçün ilkin mərhələdə əhəmiyyətli maliyyə dəstəyinə ehtiyac duyurlar. Lakin bir çox sahibkarlar üçün maliyyə resurslarının çatışmazlığı bu prosesi çətinləşdirir.

Çoxsaylı kiçik və orta müəssisələr (KOB) innovasiyaları tətbiq etməkdə çətinlik çəkirlər, çünki onlar maliyyə baxımından məhdudiyətlərə malikdirlər. Bank krediti almaq və ya sərmayəçilərdən maliyyə cəlb etmək bir çox sahibkar üçün çətin ola bilər, Xüsusilə də, onların biznesi yüksək riskli sahələrdə fəaliyyət göstərsə. Bu vəziyyət sahibkarların yeni ideyalar üzərində işləməyə və yenilikçi həllər inkişaf etdirməyə maraq göstərməmələrinə səbəb olur.

İnnovasiya sahibkarlığı yalnız maliyyə və texnoloji resurslarla məhdudlaşmır, insan resursları da mühüm rol oynayır. Müasir innovasiyalar tələb edir ki, işçi qüvvəsi yüksək təhsil almış, təcrübəli və yaradıcı olsun. Lakin inkişaf etməkdə olan bazarlarda və kiçik bizneslərdə bu cür işçi qüvvəsini tapmaq və işə cəlb etmək çox vaxt çətin olur.

Sahibkarlar və onların komandaları çox vaxt bu sahədəki bacarıqlara və biliklərə sahib deyil. Əksər hallarda mövcud işçilərin innovativ düşüncə tərzini və texnologiya ilə bağlı məlumatları məhduddur. Eyni zamanda, rəhbərlik və menecment sahəsindəki peşəkarlıq təcrübəsinin zəif olması da innovasiya proseslərinə mənfi təsir göstərə bilər. Bu amil sahibkarlara uzunmüddətli və dayanıqlı inkişaf strategiyaları qurmağa mane olur.

İnnovasiya sahibkarlığının qarşısında dayanan başqa bir əngəl də bazarın və hüquqi mühitin sabit olmamasıdır. Sahibkarlar üçün iqtisadi və hüquqi sabitlik uzunmüddətli investisiya qərarları vermək baxımından mühüm rol oynayır. Lakin iqtisadi böhranlar, qeyri-sabit maliyyə vəziyyəti və siyasət dəyişiklikləri sahibkarlara investisiya cəlb etməyi çətinləşdirir. Hüquqi mühitin qeyri-sabitliyi və mülkiyyət hüquqlarının qorunmaması sahibkarları risk etməkdən çəkindirir.

Əlavə olaraq, bəzi ölkələrdə qanunvericilik və tənzimləmə orqanlarının innovasiya dostu olmaması sahibkarlıq fəaliyyətlərini çətinləşdirə bilər. Məsələn,

patent və intellektual mülkiyyət hüquqlarının təmin edilməməsi sahibkarların yeni ideyalar üzərində iş aparmasına mane ola bilər. Bazarın qeyri-sabitliyi, xüsusilə kiçik müəssisələr üçün daha böyük bir problem təşkil edir, çünki onlar böyük şirkətlərə nisbətən daha həssasdırlar.

Təhsil və təlim sahəsində mövcud olan çatışmazlıqlar da innovasiya sahibkarlığının qarşısında ciddi bir maneədir. İnnovasiya sahəsində fəaliyyət göstərən sahibkarlar və onların işçiləri bazarın və texnologiyanın tələblərinə uyğun olaraq davamlı təhsil almalıdırlar. Lakin inkişaf etməkdə olan ölkələrdə təhsil sistemləri bəzən bazar tələblərini nəzərə almır və müasir iş dünyasının innovasiya ehtiyaclarını qarşılamır.

İnnovasiya sahəsində işləyən insanlar yalnız texnoloji biliklərə deyil, həm də yaradıcı düşüncə və problem həll etmə bacarıqlarına malik olmalıdırlar. Əgər təhsil sistemi bu bacarıqları inkişaf etdirməkdə zəifdirsə, sahibkarlar yeni ideyalar üzərində işləyərkən əhəmiyyətli çətinliklərlə üzləşirlər. Bu səbəbdən, təhsil sisteminin yenilənməsi və sahibkarların biliklərini artırmağa yönəlmiş proqramların genişləndirilməsi vacibdir.

İnfrastruktur problemləri də innovasiya sahibkarlığının inkişafına əngəl törədən amillərdən biridir. Yüksək keyfiyyətli və modern infrastruktur olmadan, sahibkarlar yeni texnologiyalar tətbiq etməkdə və məhsul istehsalında effektiv olmaqda çətinlik çəkirlər. İnfrastrukturun keyfiyyəti, logistika, nəqliyyat, enerji və rabitə xidmətləri innovasiya fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi üçün əhəmiyyətli şərtidir. Xüsusilə, kiçik müəssisələr və startaplar bu cür infrastrukturdan məhrum olduqda, onların bazara çıxışları və innovasiya tətbiq etmələri daha da çətinləşir. Yüksək sürətli internet müasir istehsal avadanlıqları və səmərəli nəqliyyat şəbəkələri olmadan sahibkarlara yeni məhsullar yaratmaq və bunları qlobal bazara təqdim etmək çətin olur.

Sonda qeyd etmək olar ki, innovasiya sahibkarlığının inkişafını məhdudlaşdıran bir çox amil mövcuddur və bu amillərin həlli yalnız sahibkarların deyil, həm də hökumətlərin, təhsil müəssisələrinin və digər müvafiq təşkilatların əməkdaşlığını tələb edir. Maliyyə resurslarının artırılması, təhsil və təlimin təkmilləşdirilməsi, hüquqi və iqtisadi mühitin sabitləşdirilməsi, infrastrukturun yaxşılaşdırılması və insan resurslarının inkişafı kimi addımlar innovasiya sahibkarlığının inkişafına müsbət təsir göstərə bilər. Bu yolla, sahibkarlar daha çevik, yenilikçi və dayanıqlı biznes modelləri quraraq, həm özlərinə həm də cəmiyyətə fayda təmin edə bilərlər.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasında kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalına dair Strateji Yol Xəritəsi. Bakı, 2016.
2. Hüseynova A.D. İnnovasiya sahibkarlığının inkişafı. Bakı, 2015.
3. Qasımov F. H., Nəcəfov Z.M. İnnovasiyalar: yaranması, yayılması və inkişaf perspektivləri. Bakı, 2009.
4. Musayev A.F. İnnovasiya iqtisadiyyatı və vergi stimullaşdırması. Bakı, 2014.
5. Novruzova T.V. Milli innovasiya sisteminin yaradılmasının zəruriliyi. Bakı, 2012 .